

Ezüst érem, Budapest 1892.

RÓZSA UJSÁG.

AZ ÁTALÁNOS RÓZSÁSZAT ÉS ÁTALÁNOS KERTÉSZET

KÉPES SZAKKÖZLÖNYE.

VI. évfolyam. — 4-ik szám.

Szerkeszti és kiadja:

Dr. Kaufmann Ernő, Pécs-Szabolcson.

Az évfolyam június elsején kezdődik. — Megjelenik évenként 6 füzetben: június, augusztus, október, december, február és április hónapokban. — Előfizetési ára: **évenként 2 frt, félévre 1 frt.** — Reklamációk csak a megjelenési hónap 20-áig vehetők figyelembe. — Mindenü küldemények a szerkesztő nevére czimzendők.

➡ A német kiadás előfizetési árai ugyanazok.

PÉCSETT.

NYOMATOTT ENGEL LAJOS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1892.

RÓZSA UJSÁG.

Tartalom. Az alvó szemek téli védelme. — A Noisette-rózsák törzsalakjáról. — A Froebel-féle rózsa osztályozásáról. — Magyar tömör műtrágya a temesvári gyárból. — Sultan of Zanzibar. — Rosa alba Lin. — Purpur von Weilburg. — Winniczai téli nemes Rambour-alma. — Terdika-alma. — Idaho-körte. — Rubus melanolasius Focke. — Lovetts Early szömécza. — Mandarin-dionye. — Melegágyi-ugorka. — Juwel von Koppitz. — Capsicum annuum proboscideum. — Rosa glutinosa Siebt. et Sm., var. Jarm densis Dieck. — Fuchsia triphilla. — Fehér párisi jáczintok. — Torz- vagy papagáj-tul pánok. — Teltvirágu török sziro itákok. — Papaver nudicaule coccineum — Verbascum pannosum. — Chrysanthemum carinatum hybridum fibriatum. — Inula ensifolia. — Lobelia Erinus compacta „Göldelse.” — Ageratum mexicanum nanum luteum. — Kitüntetés. — Beküldött árjegyzékek. — Új rózsafajok. — Irodalmi szemle. — Színes műmelléklet: Sultan of Zanzibar.

Az alvó szemek téli védelme.

Frank Ágoston-tól.

Nem képezheti már többé vita tárgyát, hogy a rózsa szaporítása az ugynevezett alvó szemzés által, minden szaporítási módnak eléje teendő. Ha például őszkor egy magas törzsű alanyt ültetünk s azt a következő nyárban az alvó szemzés számára formáljuk, úgy ezt az alanyt augusztus végével vagy szeptember elejével egészen beszemezhetjük magába a főtörzsbe, hogy ezen alvó szemzésből a következő nyáron egy szép és erőteljes rózsát nyerhessünk. Ha ellenben egy ily alanyt a nyári hajtásába helyezük el az alvó szemet, úgy korántsem kapunk oly szép koronát, mint a törzsre nemesített alvó szem után. Az előtt magam is a tavaszi szemzéshez ragaszkodtam, azonban mintegy négy év óta, midőn egy pár helyes alvó szemzést készítve, azokról csodálatra méltó rózsátokat nyertem, nem is gondolok másféle nemesítési módra, mint az alvó szemzésre. Természetesen az ily szemzésekhez nagy türelem kell s a kezdőt igen nehéz arra bírni, hogy mindjárt az első évben alvóra szemezzen, mert ő fáradozásának gyümölcsét, rózsát akar látni minél előbb, nem törődve azzal, hogy ezek a rózsák egy évi türelem mellett nagyobbak, szebbek s szám szerint többen lehetnének, sőt maga a korona

is sokkal erősebb fejlettséggel bírhatna s a lombzat is nagyobb ellentállást fejthetne ki a különböző betegségek iránt. A kezdő rózsakedvelőnek eme türelmetlenségét nem is lehet rossz néven venni, míg öregebb rózsakedvelőknek soha sem volna szabad másként, mint alvó szemzéssel szaporítani rózsáállományát. A gyorsított nemesítési módszereknek azonban a rózsa kereskedelmi forgalmára is igen káros befolyása van: a nagy szorgalommal összeállított s külsőleg is tetszetős árjegyzékekben tömegesen kínálnak újabb és régibb rózsafajok megvételre. Rendelünk is belőlük néhányat rózsakertünk számára; azonban mily meglepetés vár ránk! A mesterileg összekötözött csomagért a postán először is szép összeg pénzt hagyunk s ha azt otthon felbontottuk, belőle czérnavékonyaságu ágacskákat szedünk ki, melyek közt néha oly alkotmányokra is akadunk, melyeknél nem vagyunk tisztában, hogy melyik végével ültessük bele a földbe. Ilyen gyorsvont sebességgel kiüzött gyarló termelvények biztosan jelentékeny hátrányára válnak a rózsakereskedelemnek. Ideje volna tehát végre, hogy a rózsakertészek saját érdekük tekintetében is megbarátkozzanak az alvó szemzés fogalmával.

Valahányszor azonban az alvó szemzésekéről van szó, a tapasztalatlan rózsász mindig azon kérdéssel áll elő, hogy: miként védi majd meg az alvó nemes szemet a tél fagya ellen? E kérdésre, melyet annak idejében magam is fölvettem, a következőkben akarok röviden válaszolni:

Hihetetlenül hangzik, de alaposan be van bizonyítva, hogy egy és ugyanazon rózsafajnak alvó nemes szeme sokkal nagyobb mértékben ellenáll a hidegnek, mint ugyanazon fajnak már kifejlődött koronája. Ezen rendkívül fontos rózsakertészeti tételt műkedvelő mesteremnek eleintén nem akartam elhinni, mig nem annak helyességéről személyesen meg nem győződtem. Kertemben ugyanis a Souvenir de la Malmaison bourbon-rózsának egy két éves magas tője állt; e rózsának a szomszédja kiveszett s ennek helyére egy szép erdei csipkerózsa vadonczot ültettem. Ezen szép magas törzsű alanyt műkedvelő mesterem az akkoriban felmerült Grace Darling rózsaujdonsággal akarta alvó szemre benemesíteni; midőn azonban a nemesítés már be volt fejezve, észrevettük, hogy a nemes galyak elcserélése folytán a szép alany Malmaison-nal lett beszemezve. A benemesített szemet e tévedés daczára is helyén hagytam s mint-hogy az ősz, sőt az egész december hónap ez évben igen enyhe volt, a rózsák letakarását elhalasztottam. Januárban hirtelenül erős fagy köszöntött be s a nagysietve véghezvitt takarás alkalmával a két utóbbi rózsza, ugymint: a kétéves koronás tő s az alvó szemzés, tévedésből takaratlanul maradtak. Mily nagy vala azonban a következő tavaszon csodálkozásom, midőn a zölden maradt alvó szem egészen vígan kezdett kibontakozni, míg a mellette álló két éves korona alaposan el volt fagyva. Ez utóbbi veszteségemet azonban a nyár meg sem érdemlett módon gazdagon visszapótolta, a menyinyiben az alvó szemzésből már e nyáron egy sokkal szebb és erősebb koronát nyertem, mint az elfagyott kétéves volt, melyet most egy cseppet sem sajnáltam.

Mindazáltal még sem szabad alvó szemzéseinket kivétel nélkül teljesen nyitva hagynunk, mivel az ördög tudvalevőleg soha sem alszik. Remontáns- és keményebb theahybrid-rózsák alvó szemeit a fagy ellen soha nem szoktam betakarani; kényesebb thea- és noisette-rózsákat pedig nem takarok mással, mint kevés hosszú szalmával. Ez alvó szemek védelme igen egyszerű: ha a nemes szem magában a törzsben fekszik, úgy a törzset a nemesítés felett 5—10 cm. magasságban lecsonkitom; ha azonban itt nyári oldalvesszők vannak, úgy azokat teljesen lemetélem, a behajlitott szalmacsóvát a csonk és az alvó szem fölé helyezem, ha kell több rétegben is s azután fonállal vagy háncscsal a törzshöz kötöm. Így földöm be zsupszalmával a nyári hajtásba helyezett nemes alvó szemet is. Ezen műveletnél főleg azon körülményt kell szem előtt tartanunk, hogy a takaró az alvó szemet inkább csak szárazon mint melegen tartsa, a bekötésnél pedig vigyázzunk, hogy a nemes szemet valahogyan ki ne törjük.

Azon alvó szemek téli takarása, melyek a gyökér nyakára helyeztetek, még ennél is sokkal egyszerűbb: itt teljesen elegendő, ha a fagy beálltakor a nemesítés helyét kevés száraz földdel, vagy ha könnyen hozzájuthatunk, fűrészpórral borítjuk be könnyedén. Ezeket a takarásokat azonban csak későn kell alkalmazni, mert kisebb fagyok mellett még a legfinyásabb alvó szemek sem szenvednek.

Az elősorolt takarókon kívül más védekezést soha sem alkalmaztam még az alvó szemzéseknél s mellettük károkat soha nem vallottam, még az 1890—91-iki ismeretes zordon tél alkalmával sem.

A Noisette-rózsák törzsalakjáról.

Emerici G.-től.

A Noisette-rózsák tudvalevőleg jelentékeny alkatrészt képezik kerteink azon rózsáinak, melyek virágzatuk megújításának képességénél fogva, kerteinket tavasztól fogva a fagy beálltaig, a legszebb virágokkal szokták díszíteni. Ezek a rózsák tehát nem csak

teljes joggal lettek a rózsakedvelők és üzletkertészek kedvenceivé, hanem az újdonságtenyésztők körében is közkedveltségnek örvendenek s igen érdekes tenyésztési kísérletek tárgyát képezik, bár e tenyésztések közül kikerült újdonságok már inkább a thearózsák jellegét viselik magukon.

Az első Noisette-rózsa még a múlt század vége felé *Noisette Fülöp* nevezetű ügyes északamerikai rózsakertész által lett tenyésztve. Ez az első Noisette-rózsa, mint kerteink mai Noisette-rózsáinak a törzsalakja, magoncza a pézsmarózsának: *Rosa moschata*, melynek virágai valamely ismeretlen származású *Rosa indica*-alak himporával lettek mülegesen párosítva. Éppen így rejtve maradt előttünk az is, hogy az anyafaj a vadon növény egyszerűen nyíló pézsmarózsa volt-e, vagy pedig annak egy már teltebb válfaja, mely már mint kerti rózsa szerepelt.

A Noisette-rózsát a tenyésztő tiszteletére azon észak-amerikai vidék rózsakedvelői nevezték el. Ugyancsak e vidéken azon időtájt rendkívül el volt terjedve ez a rózsafaj.

Noisette Fülöp öccse: Louis Noisette, szintén rózsá- és gyümölcstatenyésztő Párisban, a jelen évszázad elején meglátogatta Amerikában lakó bátyját s e látogatása alkalmával megismerve ott a Noisette-rózsát, elhatározta magát arra, hogy visszautazása alkalmával azt Európába fogja átszármaztatni. Ez az óceáni átszállítás egészen jól sikerült is neki s a Noisette-rózsa 1818-ban nyílott legelőször Európában Louis Noisette hírneves rózsakertjében, hol a párisi rózsakedvelők előtt óriási feltűnést keltett.

Ez az első Noisette-rózsa azonban már csaknem eltűnt kerteinkből; annyit azonban leírások és ábrák után még is tudunk felőle, hogy kúszó erőteljes növekedés mellett 2—3 méter magasságot ért el; virágai, melyek 20—30-ával egy ernyőbugában ültek, fehérre, lillarózsaszínnel átfutódva voltak színezve s igen erős, kellemes illatot árasztottak, mely nagyban hasonlított a pézsmarózsa illatához.

Mint hogy ez a rózsa kedvezőbb felves mellett könnyen termelt gyümölcsöket és csiraképes magvakat, róla megtelepítése után csakhamar lehetett ujjabb kerti rózsákat tenyésztetni, mit ezen rózsának azon jó tulajdonsága is nagyban elősegített, hogy más csoportbeli rózsákkal igen könnyen kereszteződött. A régi Noisette-rózsa színezetéből még arra is könnyen és biztosan lehet következtetni, hogy azon *R. indica*, melynek himporával a pézsmarózsa Noisette által kereszteztetett, minden esetre valamely piros, vagy legalább is rózsaszínű válfaj lehetett. Azon sárga színezet tehát, mely a ma forgalomban levő Noisette-rózsák némelyikénél előtérbe lép, minden esetre további keresztezéseknek a szüleménye. Így pl. teljes biztossággal feltehetjük, hogy a William Allen Richardson Noisette-rózsa is egy háromszoros hibrida, melynek keletkezésére egyrészt a fehérre nyíló pézsmarózsa mint anyafaj, másrészt a *R. chinensis* és a *R. odoratissima* mint apafajok működtek közre, míg a fehérre virító Aimé Vibert egy oly visszaesés képét mutatja, melynél az apafaj nemes tulajdonságainak megtartása mellett a külső alak visszatér az az ő anyafajhoz.

A rózsatenyésztők és rózsakedvelők kegyelete azonban rendkívül gyarló lehetett az eredeti, Amerikából importált Noisette-rózsa iránt, mivel azt az ujjabb kor forgalmában még a legnevezetesebb rózsakertészek kínálatai közt sem találjuk fel. Annál megtoghatatlanabb tehát, hogy az újdonságtenyésztők magát a vad *R. moschatát* nem használják fel e czélból s így Noisette Fülöp óta senki sem kísérlette meg róla újdonságokat tenyésztetni. Ez az egyszerűen virágzó vad pézsmarózsa úgy el van hanyagolva, hogy különösen Németországban, még a legnevezetesebb rózsatenyésztők sem ismerik, sőt ugyanott egyik igen fontos válfaját, a Bernaix által néhány év előtt forgalomba hozott grandiflorát is csak kivételesen s akkor is az egészen hamis: *Polyantha gran-*

diffóra elnevezés mellett tenyésztik, holott ez a rózsza még zordonabb vidékeken is diszlik, könnyen érlel magvakat s más fajtákkal igen könnyen kereszteződik.

A Froebel-féle rózsza osztályozásáról.

Dr. Kaufmann E.-tól.

A Froebel-féle *Rosa Laxa* fajlagosságának kérdése kezd lassacskán az azt eddig környező sűrű homályból kibontakozni. Lassan-lassan immár beigazolt ténynyé válik, hogy ez a rózsza, különösen kertészeti szempontból, sokkal fontosabb, semmint azt megjelenésekor egyáltalában hinni véltük. Rendkívül könnyű, ugyszólván játszi tenyésztetősége s egész magatartása mint alacsony vagy mint magastörzsű alany arra látszanak mutatni, hogy ez a rózsza kerteinkből az eddig alanyul használtatni szokott csipkerózsát még is csak igen rövid idő alatt ki fogja szorítani. De másrészt e rózsza még a legtöbb botanikus érdeklődését is magára vont; fajbeli valódiságának kétséges volta szükségessé tette annak beható tanulmányozását s így történt, hogy rendszertani helyzete után három nevezetes európai tudományos intézetben kutatnak, sőt a rhodologusok leghirnevesebbje, a brüsszeli növénykert igazgatója: Crépin tanár is már nyilatkozott felőle s mult, 3-ik füzetünknek erre vonatkozó közleménye a tudós tanár ur figyelmét anynyira felköltötte, hogy szerkesztőségünket egy következő, f. évi október hó 29-ről keltezett levelével örvendeztette meg:

»Brüsszel, 1892. október 29-én.

Tisztelt uram és barátom! Ön érdekes folyóiratának utolsó számát szives volt nekem megküldeni. — Ezen füzetben egy rózsáról lesz említés téve, melyet Froebel ur Zürichben, *Rosa Laxa* név alatt bocsátott a kereskedésbe. Ez a Froebel ur által terjesztett rózsza semminemű összefüggésben sincsen a szibériai *Rosa laxa* Retzius-al, mely a czimetrozsák csoportjához tartozik. Ennélfogva tudósítottam is Froebel urat levéileg az iránt, hogy az ő rózsája nézetem szerint egy keleten előforduló alfaja, vagy vállaja a *Rosa*

tomentosa Sm.-nek. Egészen bizonyos, hogy ez a rózsza nem válfaja a csipkerózsának, mint azt ön feltételezte. A Froebel ur által hamis név alatt terjesztett rózsza a szt.-pétervári növénykertből veszi eredetét s a faj meghatározásánál ott követték el ezen sajátlagos hibát. — Fogadja tisztelt uram és barátom legnagyobb tiszteletemnek kifejezését. Crépin.«

A nagyrabecsült igazgató urnak eme levelére csupán csak egy megjegyezni valóm van: Azon feltevés, mintha e rózsza a közönséges csipkerózsának egy még eddig ismeretlen válfaja volna, nem én tőlem származik, mivel a Rózsza Ujság f. évi 3-ik számának 39-ik lapján szószerint a következőket olvasuk: »Christian úgy véli, hogy e fajban a csipkerózsának egy még eddig nem ismert válfaját birjuk s azt tanácsolja, hogy e válfajt terjesztője nevére kereszteljük, mely azután *Rosa canina* var. Froebeli lenne.« — Crépin figyelmét ez a nem kevésbé fontos tétel valószínűleg kikerülte, vagy pedig mint született francia, a német kitélt nem értette meg tisztán, mert hiszen ugyanezen helyen folytatólagosan ez áll irva: »Addig, mig ez utóbbi föltevés helyessége illetékes helyről be nem bizonyíttatik, nincsen okunk e jeles rózsának más nevet adni, mint a melylyel azt »Otto Froebel riesbach-zürichi kertész a kereskedésbe bocsájtotta.«

Ez a vitás rózsafaj tehát még is csak el fog jutni rendszertani jogos helyére. Most már tehát még is csak tudjuk, hogy ez a Froebel-féle rózsza nem a *R. laxa*, hanem a *Rosa tomentosa*-nak egy keleti alfaja, vagy válfaja a VI-ik: *Caninae* csoportból s hogy törzsalakja Nyugat-Ázsiában és Európában fordul elő s 1800-ban Smitt angol növénytudós által iratott le legelőször. Hogy hol és mily viszonyok között keletkezett a szentpétervári válfaj, azt majd csak a későbbi kutatások fogják véglegesen eldönteni, én azonban nem vélek a növénytani illemszabályok ellen kihágást elkövetni, ha azt ajánlom, hogy ezt a rózsát: *Rosa tomentosa*, var. *Froebeli* botanikai névvel lássuk el.

Ezen alkalommal azonban nem szabad a rózsakertész mindennapi gyakorlati kívánalmait sem figyelmen kívül hagynunk; mert hogyan tételezhetnők fel, hogy a gyakorlati, vagy jobban mondva üzleti élet embere, minő a rózsakertész, a számára nehézkes és szokatlan, sokszor el sem sajátítható növénytani elnevezéssel éljen? Ezért tehát már most kell gondoskodnunk arról, hogy ez a fontos rózsafaj valamely czélszerű elnevezést nyerjen, nehogy a laikusok annak valamely helytelen nevet adjanak. Ez az elnevezés mindenekelőtt rövid legyen, másodsor könnyen kiejthető és könnyen megérthető, harmadszor pedig olyan legyen, mely az illető fajnak legalább is valamely fontosabb snjáságát jelezze. Ha magunkat a botanikai elnevezések körül manapság uralkodó divattól elragadtatni engednénk, úgy e rózsát természetesen Froebel-rózsának kellene a közhasználatban neveznünk. En azonban, mint azt a botanikai elnevezésnél föntebb láthattuk, nem szándékozom Froebel érdemeit e rózsára nézve megrövidíteni, de ezen gyakorlati elnevezést sem tartanám helyesnek, sőt a rózsá eredetét sem tartom e tekintetben figyelemre méltónak, minthogy azt eddig határozottan még nem is tudjuk. Itt tehát a közéletben használandó nevet a rózsá valamely tulajdonságáról kell vennünk, ami pedig nem is ütközik valamely nehézségbe, mert e kifejezés: *tomentosa* arra vonatkozik, hogy a rózsá levelei szőrös boricékkal, bundával vannak ellátva. Ennélfogva nagyon helyesnek tartanám, ha a gyakorlati életben ezentul e rózsát *szőrös rózsának*, vagy *bundás rózsának* neveznénk, mely ellen úgy hiszem egyetlen magyar rózsakertésznek sem lehetne kifogása.

Magyar tömör műtrágya a temesvári gyárból.

Mühle Vilmos-tól.

Több tisztelt barátom és ügytársam, azonkívül egyletek és kísérleti állomások tudakozódásainak megfelelő, néhány felvilágosító adattal akarok e helyen a temes-

vári és aradi marhatrágyagyár gyártmányáról nyilatkozni, annyival is inkább, minthogy a tisztelt kérdezősködőknek nem válaszolhatok egyenkint levélileg. E közleményemben csupán a temesvári trágyagyár leírására kell szoritkoznom, minthogy azt tökéletesen ismerem s az ottan végbemenő műveleteket alkalmam volt személyesen többször is figyelemmel kísérhetni. Az aradi gyár tudommal ugyanolyan berendezéssel bir mint az idevaló.

Mindenek előtt nyiltan ki kell jelentenem, hogy e trágyaliszttal semmiféle ámitás avagy szélhámosság nem üzetik, sőt az még igazolatlan lármával sem hirdettetik s a gyár produktuma csakugyan nem más, mint tiszta és jó marhatrágya, mely az itteni szeszgyárban hizlalt 5—6000 darab ökor után nyeretik.

Az egészséges, szép hizó ökrök itt jó szénával és czefrével tisztán csak a kivitel számára lesznek felhizlaltva s innét nyer a trágyagyár, mely különben a szeszgyárral szoros szomszédságban van, naponkint mintegy husz vaggon mennyiségű friss trágyát, mely óriási terjedelmű, igen széles és magas kazlakba rakatik össze, hogy ott az erjedési és korhadási vegyefolyamot átszenvedje, mely idő alatt a saját levélvel hetenkint kétszer, óriási szivatytyuk segítségével lelocsoltatik. Ezen állás és leöntözés mellett a trágya mintegy 7—9 hónap alatt teljesen kiérik s a gyártásra készen áll. Most ebből az érett trágyából egészen lapos és széles, teljesen egyforma vályogokat vernek s ezeket szárítás czéljából a szabad földre teregetik, hol is egy óriási területen egy pár millió vályog látható ilyenkor. Mihelyest a nap ezen vályogokat annyira kiszáritotta, hogy azokban nedvesség már nem foglaltatik, egy részük összezuzatik s az őrlőbe vitetik, másik részük azonban ismét óriási kazlakba rakatva a hulladékkal beborittatik s a téli és őszi gyártás számára tétetik el, midőn a napon a vályogokat szárítani nem lehet. Megőrletés után ez a száraz trágya még megrostáltatik és finomsága szerint osztályoztatik. A kereskedésbe mindig csak tiszta trágya kerül, mivel a szalma, polyva, fa és egyéb tisztátalansá-

gok a gyártás alkalmával az óriási gépezet segítségével kidobhatnak.

Az itteni trágyagyár 65 kat. holdnyi területet vesz igénybe, (130 porosz Morgen,) el van látva gőzgéppel és kitűnő szerkezetű óriási hengerű excelsior-malmokkal, melyek az összetört és megőrlött trágyát tisztára szitálják, míg a szalmát s egyéb szemetet kiválasztják. A gyártelep el van még látva ezenfelül villamos világítással, az őrlekhöz vezető vasuti vágányokkal, 250 vagon bel-tartalom számára raktárhelyiségekkel s mind ama kellékekkel, melyek a műtrágya olcsó előállítását lehetővé teszik. A gyár rendes viszonyok közt mintegy 4—500 embert szokott állandóan foglalkoztatni. A tulajdonos: Singer, Zweig & Comp. Wien céget, mely Németországban és egyéb országokban is tart főraktárakat, különösen tisztességesnek, megbízhatónak s igen előzékenynek találok. A gyárosok valamennyi vasutvonalon kedvezményes szállítási díjtételnek örvendenek s így az általuk gyártott mesterséges, vagy helyesebben természetes trágya mindenütt olcsón szerezhető be.

Szükségesnek tartom még felemlíteni, hogy mint már fönnebb említettem, a gyárba naponkint mintegy 20 vagon friss trágya szállítatik, amely tehát egy évben 7—8000 vagonra rug, melyből azonban csak 600 vagon tiszta trágyaliszt készül. Így tehát a nyers trágyának $\frac{1}{14}$ — $\frac{1}{15}$ -öd része kerül eladásra, amely körülmény maga is eléggé bizonyítja e trágyaszer jóságát.

Nem vagyok ugyan vegyész, hogy e trágyaszernek alkotórészeit, mint pl. légeny-tartalmát, ammonia, káli, nátron, phosphor-sav stb. lényegesebb vegyrészeit kimutathatnám, azonban mint kertészeti szempontból vett szakember, meg tudom állapítani, hogy e trágya hatása rendkívül kedvező és jelentékeny, még pedig úgy az edény-, mint a szabadföldi tenyésztésnél, sőt e trágyával semmiképpen sem tehetünk kárt növényeinkben, mint az más műtrágyánál könnyen meg-eshetik, amennyiben e trágyánál az igen sok sem ártalmas, mert mentől többet alkalma-

zunk belőle, annál biztosabb és tartósabb a hatása e valóban természetes trágyaszernek.

További részletekbe most nincsen szándékom bocsátkozni, bár e trágyáról még sokat lehetne mondani; e részleteket fentartom későbbi közlésre, mert úgy hiszem, hogy jelenlegi közleményemmel egyelőre eleget tettem az érdeklődők és kérdezősködők kíváncsainak.

Sultan of Zanzibar.

Szines műmelléklettel.

Midőn 1858-ban a francia rózsatenyésztő Guinoisseau az ő állítólagos »fekete« rózsájával, az Empereur du Maroc-al fellépett s három évre rá E. Verdier az ő Prince Camille de Rohan-ját, valamint későbbben Souvenir de William Wood-ját hozta a forgalomba, az ujdonságtenyésztők közt igen élénk tevékenység kapott lábra egy »még feketébb« rózsá tenyésztésére. — Azon tenyésztők, kik merészek voltak a fekete gyémántot a thea- vagy Noisette-csoport, vagy indusi rózsák közt keresni, csakhamar beláthatták, hogy a rózsáknál a sötét színezet főképpen a remontáló hybridrózsák kiváltsága. A tenyésztés műveletei tehát most ezen irányban lettek foganatosítva s éppen nem eredménytelenül, mert 12 évi szünetelés után Liabaud már a rózsapiacra hozhatta szép bársonyos Jean Liabaud-ját. Ez alatt azonban az angol rózsatenyésztők sem töltötték az időt tétlenül, mert mindjárt a Liabaud-féle rózsá megjelenése után, 1876-ban lépett a cheshunti G. Paul & Son cég az ő remek Sultan of Zanzibar-jával a rózsaközönség elé, mintegy lepipálva az Empereur du Maroc francia származású feketét. Ez után 1889-ben Duvai próbálkozott meg a szép Alsace-Lorraine-el, mire a feketék időszaka jóformán le is járt. Mindezek az ugynevezett fekete rózsák azonban a szó szoros értelmében korántsem feketék, hanem oly sötét feketéspirosak, hogy mélyebb szint a művészet már előállítani nem képes, tartozván az abszolút fekete rózsá a lehetetlenségek közé.

A Paul-féle rózsa, a *Sultan of Zanzibar*, egyike a legjobb sötétszínű remontáló hybrid rózsáknak: közepes nagyságu virágai tökéletes alkotásuak, igen jó illatot árasztanak, színezetük feketés gesztenyebarna, a virágszirmok szegélye fénylő skarlátpiros. E rózsa szép, természetes sötét színét azonban csak akkor kapja meg, ha a bimbóképződés ideje alatt inkább hűvös, felhős időjárás uralkodott, míg forró, száraz, derült tavaszi napok alkalmával a virágok világos lillakarmin színt vesznek fel s nem is jól nyílnak ki. Ezekből arra lehet következtetni, hogy ez a rózsa

teljes pompáját csak hűvösebb északi fekvés mellett képes jól kifejteni. Az erősen növekedő keményfajú bokor a hidegnek kitűnően ellenáll, minélfogva e rózsa még hidegebb északi vidékeken is előnyösen tenyészthető s bár virágzata némileg nehezen és tökéletlenül, néha pedig egyáltalán nem ujul meg, mint érdekes tavaszi sötétszínű rózsa mégis több vidéken előnyösen tenyésztetik. Különösen alkalmas e rózsa magastörzsű nemesítésre, sőt a gyökér nyakára szemezve, igen szép és gazdagabban virágzó bokrokat lehet belőle nevelni.

Bírálatok.

Rosa alba Lin.

Csoport: *Caninae*.

A fehér rózsa, egy botanikai alak a csipkerózsák (*Caninae*) csoportjából, mely kerteinkben csaknem kivétel nélkül tévesen »fehér centifolia« név alatt található fel. Fajazonos elnevezései: *R. sativa* Dodon, *R. alba flore pleno* Tourn., *R. candida* Rauh és *R. usitatissima* G. — Hogy a Plinius által felemlített *R. campana*, mely a régi rómaiaknál tenyésztetett, azonos volt-e ezen rózsával, igen bajos eldönteni. Hazája e rózsának valószínűleg Kelet-Európa, felfedezhető azonban még Würzburg és Angers környékén is, valamint a rajnavidéki Hessenben, hol ma is vadon tenyészik. — Virágja középnagy, vagy nagy, felnyíláskor gyenge rózsaszínnel elfutott, teljesen felnyílva tiszta fehér, többnyire jól telt, laposan boltozott, szabályosan alkotott, de ugyanazon bokron gyakran csak gyengén telt, néha egészen egyszerű virágok is találhatóak, bár Desvoux azt állítja, (*Journal Botanique*, 1813. septembre,) hogy egyszerű rózsák vadonnövő bokrokon nem fordulnak elő. A rózsa tartása igen szép, egyenes, illata erős és igen kellemes, bár a centifolia rózsa illatától lényegesen eltérő. Porodái mérsékelt fejlettséget mutatnak, minél teltebb a rózsa, annál gyérebbek a porodák, éppen úgy a világos zöld bibék is, melyek gyak-

ran elnyomódnak s hegyes korcsbibék alakjában nyulnak előre. A kehelyszirmok jól fejlettek, kissé kiszélesedett hosszú csucokban végződnek, a két belső épszélű, a három külső közül kettő mindkét oldalon, egy csak egyik oldalon van hosszú sallangokkal ellátva; belső felületük vékony fehér nemezzel bélelt, kívülről világos-zöld színűek, lesimuló vékony deres szőrözettel és rövid mirigyes sertécskékkal egyenletesen borítottak. Felnyílás előtt a kehelyszirmok visszahajolnak s a magtokot teljesen beborítják. Magtok szépen megnyult, fölül kissé befűződött, világos-zöld színű, több halvány színű, itt ott karminnal barnított, meglehetősen hosszú mirigyes sertével borított. A fő virágzár mérsékelt hosszúságu, meglehetősen erős, egészen hengeres, sima, fénylő, világos-zöld, több hosszabb-rövidebb karminszínű, kissé lefelé görbült mirigyes sertetüskével borított; a másodlagos kocsánok sokkal gyengébbek s aránylag rövidebbek is. Murvák rendszeren csak a másodlagos kocsánok alapján fordulnak elő, jól megnyultak és szélesek, lándzsásan csucosak, széleiken gyengén mirigyesen rojtosak s párosával átellenesek, mely esetben a belsők mindig sokkal kisebbek a külsőknél. A fő kocsán alapján rendszeren egy 3–6 leveles lombot találunk, mely gyakran átellenesen párosával is elő

szokott fordulni s ilyenkor a virágzatnak szép nemes külsőt kölcsönöz. Levélnyel hatalmasan ki van fejlődve, csaknem teljesen hengerded, fölülről csak igen gyengén, alig észrevehetőleg barázdás s egész fölületén tapadó gyapjazattal borított, míg rajta egyes apró mirigyes sertécskék csak ritkán fordulnak elő, alulról 3—5 kampósan görbült halvány tüskékkel fegyverzett. Melléklevelei különösen a hajtások csúcsa felé rendkívül kiszélesedettek és megnyultak, hártvás szerkezetűek, egyenes lándzsaszerű fülesúcsokban végződnek, széleiken távolálló rövid mirigyes rojtokkal és szőrökkel pillázottak. A sűrű vastag lombozat élénkzöld színű, alig fénylő, többnyire 5 leveles, a szép petéded levelek széleiken igen mélyen és hegyesen, helyenkint kétszeresen fűrészelték. Virágzata igen gazdag, csak egyszer jelenik meg, rendszeren 3—5 virágból álló ernyőbugában ül az erősen szétágazódó kocsánokon s csak kivételesen találunk a bokor alsóbb részletein egysével álló virágokat. A bokor növekedése hatalmas felegyenesedő, 2,5 méter magas, szép egyenes, világos-zöld, sima, kissé dereesen hamvas hajtásai távolálló, lefelé görbitett igen erős és egyenlő tüskékkel vannak fegyverezve, mint pl. a valódi csipkerózsánál.

Bár ez a róza évenként csak egyszer virágzik, a tenyésztésre rendkívül alkalmas különösen parkokban és ligetekben, mint-hogy teljesen télálló s a különféle betegségeknek tökéletesen ellentáll. Dugványokról szaporítva s csak némi gondozásnak alávetve gyönyörű bokrokat lehet róla nevelni, melyek júniusban pompás fehér virágokkal rakodnak meg, míg szabályszerűen trágyázva óriási bokorra fejlődik, melynél a nyesést csupán az elvényt hajtások eltávolítására kell szorítani.

Mínthogy e szép botanikai róza könnyen hoz gyümölcsöt s érett magvakat, valóban nem érthető, hogy róla miért nem tenyésztenek több kerti válfajt.

Purpur von Weilburg.

Pengal. — Jacobs, 1887.

Virágja középnagy, biborpiros, alapjában sokkal világosabb, kissé bársonyos, hátsó

fölületén gyengén lilával elfutódott, valamivel homályosabb, laposan boltozott, szép egyenes magatartású, csaknem egészen illattalan. Porodái és bibéi számosak, rövidek és meglehetősen ki vannak fejlődve. Kehelyszirmai jó fejlettségűek, a három külsőnél a csúcsok hosszúra kinyúlottak s levélszerűleg kiszélesedettek, széleiken néhány fejletlen, gyakran hiányzó függelékkel ellátva, a két belső mindig épszerű s kissé megrövidült, belülről valamennyi fehéres, néha karminnal elfutódott nemezzel van béelve, kívülől homályosak s itt-ott, de főképpen csak a szélek tájékán vannak néhány elesenevészett mirigyes szőrrel gyéren benőve. Maghon kicsiny, hosszas kehelyalakú, fölül csak némileg befűződve, szürkén hamvas, néhány rövid mirigyszőrrel elszórtan borítva. Virágkocsán igen jól megnyúlt, egyenes, vastag és fölötté szilárd, egészen hengerded, napoldalan alig barnított, több rövidebb mirigysertétől borított. Murvak különféleképpen alakultak: vagy csak igen rövidek és keskenyek, vagy pedig hosszúra kinyúltak, levélalakulag kiszélesedettek, párosával átellenesen fekvők s széleiken mindig szőrmirigyekkel pillázottak. Levélnyel karesu, de igen szilárd, alsó felén több erősebb, kampósan visszagörbült karminpiros tüskékkel fegyverzett, fölül karminnal barnított, mélyen és szélesen barázdás, a barázda két oldalán hosszabb merev mirigyes sertéccel benőve. Melléklevelek keskenyek, kissé szétálló, de hosszú fülesúcsokban végződnek, széleiken mirigyes rojtokkal pillázottak. A ritkább lombozat többnyire 5-leveles, a rövid petéded levelek fénylő sötét-zöld színezetűek, alsó lapjukon sokkal világosabbak és homályosak, széleiken egyszer, a csúcs tájékan mélyebben fűrészelték. A kissé ritkább bokor növekedése mérsékelt, kissé barnított és szürkésen hamvas sima hajtásai karminpiros, kissé visszafelé hajlott nagy és hegyes tüskékkel csak elszórtan fegyverezettek. Virágzata nem igen gazdag, többnyire magányosan álló, de néha 2—3 virágból álló ernyőbugából is mutatkozik s igen kitűnően, sokszor késő őszig is ismétlődik. Kísérleti ker-

tünkben bimbói különösen tavaszkor és nyáron igen rosszul nyílnak fel, virágszirmai elég gyakran összezsugorodva leszáradnak. Ugy látszik tehát, hogy ez a rózsza hűvösebb vidékre való, mely föltevés mellett az is szól, hogy a tél fagyának nagy mértékben ellenáll: nálunk egy bokortője van, mely még soha takarva nem volt. E rózsát dugványok után szaporítják, de gyökérnyakra nemesített bokrai sokkal erősebb fejlődést mutatnak, mintsem dugványtői. Nyeseése valamivel rövidebbre vehető, télire pedig igen könnyű takaróval is beéri.

Általános kertészet.

Winniczai téli nemes Rambour-alma.

Az óriási nagyságú, 11,5 cm. magas és 13,5 cm. átmérőjű gyümölcs sárga színű, néhány karminpiros csikkal a kehelyvégen, súlya mintegy 2 orosz font. Husa rendkívül kemény és mégis leves, kellemes édeskés borizú, a Sándor czár nevű almaénál sokkal finomabb. Raktári érésének ideje novemberre esik, azonban megfelelő kezelés mellett többnyire néhány hónapig is eltartható, a nélkül, hogy csak némileg is összefonynyadna. E faj tehát egy kiváló és oly óriási nagyságú téli almát képez, a minőt eddig még nem tudott a pomológia felmutatni. Ehez még továbbá az is járul, hogy magtokja aránylag rendkívül kicsiny. Miután az anyafa Winniczában (Podolia) már mintegy 30 éves és még mindig teljesen egészséges, úgy annak a hideg iránti ellenálló képessége még az oroszországi hidegek ellen is kellőleg be van igazolva. Az anyafa széles piramidális koronát visel s bár nem valami gazdagon, de minden évben meghozza termését, a mi különben onnét is eredhet, hogy ez a fa igen kedvezőtlen árnyékos helyen áll. Niemetz Jaroslaw winniczai pomológus által fődöztetett fel újra s innét Németországba került e faj, hol most kísérleteket tesznek vele.

Terdika-alma. — Kőkeménységű, fekvésen januárban érő alma, mely egészen őszig eltartható. Gyümölcse nagyobb mint a

Megjelenésekor nagy lármával lett hirdetve, de a hozzá fűzött reményeknek nem felelt meg. Hihetőleg egyike a legrégibb s egészen elhagyatott bengálrózsáknak s Jacobs által egy weilburgi kertben újra fődöztetve ismét a kereskedésbe került. Némelyek szerint ez a rózsza azonos lenne a *L'Ermité de Grandvall* régi bengálrózsával, a mit azonban ma már nem lehet megállapítani, mivel ez utóbbi rózsza úgy a kertekből, mint a kereskedelmi forgalomból is teljesen kiveszett, leírása pedig irányadó nem lehet.

francia Rambour, gömbös, zöld, piszkos vörössel. Ámbár ezt az almát asztali gyümölcsnek is lehet használni, még is czélszerűbb az almabor készítésre. Fája nagy és gyorsan növekedő, rendkívül gazdagon terem. Még e faj sehol sem lett elárusítva, de hihetőleg szép jövője leend tömeges termésre, főképpen azon okból, hogy zordon vidékeken is jól tenyészik. Rendkívül buja növekedés mellett pompás törzseket képez s különösen közbevetett nemesítésre alkalmas. Stájerországból ered s Thomas Grah ottani pomológustól ajánlatik.

Idaho körte. — Lewistonban, Idaho tartományban magról termelt kései őszi körte, mely még a kanadai quebecki tartományban is tenyésztetik s két év óta az amerikaiak által nagy mértékben ültetetik. Minden esetre legjobb az ottani hideg vidék körtefajai közt. Gyümölcse nagy, kerekded alakú, héja arany-sárga pirosas foltokkal, husa olvadó, leves, magtokja igen gyengén van kifejlődve. A fa növése erőteljes, felmeredő, lombzata pompás feketés-zöld, gazdagon és igen korán terem, sőt maga az anyafa, mely különben magonc volt, már a negyedik évben hozott gyümölcsöt. Kanada zordon jeges időjárását minden kár nélkül elviseli, így tehát Európának még leghidegebb vidékein is jó tenyészését lehet reményleni.

Rubus melanolasius Focke. — Igen érdekes új málnafaj, mely Amerika magasabb északi vidékein, de különösen angol Columbia hegységeiben a mi honi málnafajunkat látszik helyettesíteni s Yale vidékeiről a Fraser folyó mellől, valamint az edenwaldi telepekről Assiniboia tartományból magvak alakjában lett Európába importálva. Ez a faj, mely növénytanilag csak másodrendű, azon tulajdonsággal bír, hogy gyümölcsei, melyek csupán teljesen érett állapotban izletesek s rendkívül levesek, érett korban oly lazán ülnek, hogy az alátartott ernyőbe rázhatók, a mi annak szedését fölötte megkönnyíti. A bokor rendkívül termékeny s gyökereiről

Mandarin-dínye. — Első rangú asztali és diszgyümölcs, mely Mühle Vilmos temesvári műkertész hazánkfa által hozatik a kereskedésbe. Ez az újdonság csinos külseje és kellemes zamatja folytán rendkívül meglepte mind ama kertkedvelőket, kik ezt a dínyét az asztalon, vagy pedig az indáján látták. Méltó társa továbbá a múlt évben forgalomba hozott mangó- vagy barackdinyének, megéréséhez azonban több fekvésidőt igényel, hosszú időn át friss marad s így a legtávolabbi szállításokra is alkalmas. A gyümölcs egészen gömbös, zöld, arany-sárgán abroncsolt, teljesen megérve narancsszínű, mindenkor csikolt, igen kellemes illatot

Jewel von Koppitz ugorka a melegházban.

nagy mennyiségű fűőhajtást bocsát, úgy hogy ezen tulajdonsága s dús termése folytán töltésoldalak megszilárdítására s vadászbozótok alakítására is nagy jelentőséggel fog bírni. Lombozata élénkzöld; éles sertékkal és tüskékkel ellátott szárai violás és vörösbarna színűek, hamvasak.

Lovetts Early szamóca. — A Kentucky nevű szamóca magoncza s Amerikában jelenleg legjobb fajnak tartják a tömeges tenyésztésre. Nagy, szivalaku, meglehetősen egyenletesen képezett élénkpiros színezetű gyümölcsei folytán igen jeles kerti válfajt képez. Lovett ur, egyike a legkiválóbb észak-amerikai egyesült államok gyümölcstermelőinek, méltónak találta e fajt nevének viselésére.

áraszt s mintegy ökölnyi nagyságu. A növény, mely igen gazdag termésű s 40-nél több teljesen kifejlődött gyümölcsöt is hoz, úgy tenyésztetik, mint akár melyik ugorka, vagy dínye, vagy pedig mint kúszó inda, mely esetben számos gyümölcsével igen szép jelenséget képez. Az ananász-dinyénél sokkal ellentállóbb s nem is olyan válogatós a talajban, mert mindenütt megterem, a hol ugorka és dínye teremnek, ennél fogva az újdonságkedvelőket teljes mértékben ki fogja elégíteni.

Melegági-ugorka „Jewel von Koppitz“. — Hampel koppitzi ugorkatenyésztő által nyert kiváló újdonság, melynek fő tulajdonsága az igen korai termőképesség. Minden plánta már az első természetes levél megje-

lenése alkalmával termékeny virágokat hoz, melyből rövid idő alatt kifejlődik a gyümölcs. Más fajoknál ezek a virágok gyümölcsképződés nélkül száradnak le. Hampel ezt az új ugorkafajt két éven át télen és nyáron a legnagyobb gondossággal termelte úgy a hajtató házban, mint a melegágyban, mely idő alatt arról győződött meg, hogy ez a faj az eddig ismert melegágyi ugorkafajok közt a legfinomabb izü s legháladatosabban termő faj. Azonban nem csupán a gazdag termőképesség, hanem a gyümölcsök rendkívül korai kifejlődése emeli különösen ez ugorkának az értékét. A véghezvitt kísérletek szerint a mag elvetésének idejétől kezdve

Jewel von Koppitz ugorka a melegágyból

az első magvak megéréséig csupán 72 napra volt szükség, minél fogva ez az ugorka a korai hajtásra a legjobb fajnak bizonyult be, a menyinyiben csak fél anynyi időt és fáradságot igényel, mint a többi ismeretes melegágyi fajok. Nagyon természetes, hogy ily tulajdonságok mellett úgy a magán-, mint az üzleti kertészetekben csakhamar meg fog elenni. Magvait az erfurti *H a a g e & S c h m i d t* kertészeti cég szállítja.

Capsicum annum proboscideum. — *Elefántormányu paprika.* Felette ajánlatos paprikafaj skarlátpiros igen husos gyümölcses, melyek rendkívüli hosszúságuk és sajátságos alakjuk által válnak érdekessé. A gyümölcsök óriási, 20—25 cm. hosszúság mellett

5—8 cm. vastagságot mutatnak s alakjukra nézve némileg hasonlítanak az elefánt ormányához. Zöld állapotban e paprika husa igen izletes és nem erős. Magvait szintén a fönnevezett erfurti cég szállítja.

Rosa glutinosa Siebt. et Sm., var Jarmalensis Dieck. — Igen diszes, nagyon apró levelü hegyvidéki rózsafaj Jarmala vidékéről a smyrnai kerületből, a hol 600 és 700 m. közötti magasságban televényben gazdag talajban fordul elő. Ez az alacsony rózsabokor csupán 75 cm. magasra nő meg s különösen kiválik hatalmas fegyverzetével, mely kampós tüskékből áll. Virágjai fehéresen rózsaszínűek s aránylag nagyoknak mondhatók. Havasi kertek díszítésére nagyon alkalmas.

Fuchsia triphilla. — Minden esetre egyike a legszebb és leggazdagabb virágzatú Fuchsia-fajoknak. Csokrosan megjelenő hosszú, hengeres, fénylő skarlátpiros vérszínű virágai előnyösen válnak ki a lombosatszép sötétzöld mezejéről. Egy teljes virágpompájában álló bokor pompás egy látványt képez. Szaporítása magról történik, melyek könnyen csiráznak ki s éppen oly könnyen nevelhetők is fel erős bokrokká. Edényben jól tenyészik.

Fehér párizsi jáczintok. — A párizsi fehér jáczint (*Romaine blanche*) egyike azon délvidéki ismeretes fajtáknak, melyek ez országokban tömegesen tenyésztenek s az üzletkertészek által a virágkötészet számára nagyobb mennyiségben szállítatnak. Hogy ha hagymáit szeptemberben elültetjük s azután a gyökérzet képződését elősegítendő egy hónapig hűvösen hagyjuk állni, úgy a párizsi jáczint már novemberben meg szokta hozni virágzatát. A hollandi jáczintoktól ez a faj különösen abban különbözik, hogy a virágfürtök kevesebb virágok által képeztetnek, e virágok kissé lelógnak s a virágszáron elszórtabban ülnek. Amint ezekből már előre is következtethető, e jáczintok sokkal kevésbé szépek, mint a hollandiak, azonban azon nagy előnyük van, hogy csaknem minden földben jól tenyésznek. E tulajdonságuk folytán a

kerti szabad tenyésztésre is rendkívül alkalmasak s így minden esetre nagyobb gondot érdemelnek meg a kertészek részéről, kik e jáczintokat nagyon is elhanyagolják. Diszítési és virágkötészeti czélokra a párizsi jáczintok a legjobb és legtartósabb anyagot szolgáltatják, mely távolabbi szállításra is alkalmas. Az edénytenyésztésnél egy cserépbe 3—5 hagymát kell ültetni.

Torz- vagy papagáj tulipánok. — A torztulipánok állandó torzalakjait képezik a mi közönséges kerti tulipánunknak. (Tulipa Gessneriana.) Sajátságos, rendkívül csinos és idegenszerű alkotásu eltorzult virágszirmaik a legfantasztikusabb színvegyülékkel pompáznak s e miatt jelenleg a festők és képfaragók által különösen kedveltetnek. A modern szobadisztés számára mindenesetre egyedül állnak s más virágok által még tul nem szárnyaltattak. Ámbár e tulipánok nem viritanak mindenkor szabályosan, a virágkedvelőknek következő jól nyiló fajokat lehet ajánlani: *Admiral von Konstantinopel* piros színű, *Café* és *Couleur de Café* barnás piros, *Cramoisi* karminpiros, *Lutea major* sárga, *Markgraf* piros és sárga, *Perfecta* sárga, skarlát-pirossal foltozott, *Rubra major* vörös.

Teltvirágu török szirontákok. — *Ranunculus africanus*. Az e csoportba tartozó szirontákok különösen jellemzők nagyságuk, többnyire csak keveset behasogatott levelek, többszörösen szétágazódó száraik s gömbömdomu virágaik folytán. Ezekon kívül télálló, mint a perzsiái szirontákok s valamivel korábban virágzanak. Legtöbb valfajuk különböző nevek alatt ismeretesek s egynémelyik közülök talán más csoporthoz tartozik. A legismeretesebb fajok a következők:

Hercules. (Fehér turbán.) Nagy, fehér.

La merveilleuse. (Sárga turbán.) Pirosas narancs-sárga.

Prince Galitzin. (Princ Eugénius.) Sárga, skarlátpirosan foltos.

Prince Galitzin. Tiszta sárga, igen szép.

Romano. (Piros turbán.) Skarlátpiros.

Sérapique d'Alger. Sárga, nagy.

Souci doré. Kávészínű lángolt.

Turban grandiflora. Karminpiros sárgán csikolt.

Turban grandiflora. (Directeur, Grootvorst, Sultan Osmar.) Karmin.

Turban orange. (Oranje Leeuw.) Narancs-sárga.

Turban sanspareil. Skarlátpiros zöld pontokkal.

Turban viridiflora. Zöld, piros pontokkal.

Papaver nudicaule coccineum. —

Az alacsony, korán és gazdagon virágzó körös növények közt ez a mákfaj igen kiváló sárga, narancs-skarlátzsinű és fehér virágaival. Ezen új válfaj sűrű telt skarlátpiros virágokat hoz s magvaiból 40—50% valódi, telten virágzó bokor nevelhető. — Igen díszes szabadföldi kerti virág.

Verhascum pannosum. — Pompás új, kitartó gyökerű növényfaj, mely déli Bulgáriában a Rhodope-hegység lejtőin honos. A növény levélzete csótárszerűen van rendeződve s fehér nemezzel borított; a csótár közepéből korán, már júniusban, egy 3 cm. vastag virágnyel fejlődik ki, mely többnyire másfél méter magasságot ér el s többnyire nem ágazódik szét. Ezen virágnyel igen sűrűn van naponkint felnyiló virágokkal beborítva s egy igen szép, mintegy 70 cm. hosszú virágkaszát képez. Az egyes virágok teltek s kerek alkotásuak, gyönyörű erőteljes sárgán színezettek. A fehérnemezes levelek 80—100 cm. hosszúságot és 15—20 cm. szélességet szoktak elérni. Szép levél és virágnövény.

Chrysanthemum carinatum hybridum fimbriatum. — Ezek a telten virágzó új hybridák a tenyésztő által a legjobboknak tartatnak a *Chrys. carinatum* eddig tenyésztett hybridái közt. Színük a fehér, sárga, rózsaszín és biborpiros színek összes vegyülékével kérkedik, virágjai sűrűn teltek s a szirmok finoman rojtozottak.

Inula ensifolia. — Igéző külsejű télkemény fészkesvirágú tartós növény. Az egyes növények dúsan szétágazó, csaknem golyógömbölyű, 25—30 cm. magas bokrocskákat képeznek, melyek csúcsain a virágzat

idejében oly sűrűn ülnek a virágok, hogy a lándzsás lombzat tőlük alig látható. Az egyes virágok 4—4½ cm. átmérővel bírnak s fénylő aransárgán vannak szinezve. Ha magvait korán elvetjük, úgy a növény már az első évben nyílik

Lobelia Erinus compacta „Goldelse“.
— Ezen újdonsággal a szőnyegnövények száma ismét egy értékes növénynyel gazdagodott. Szép aransárga lombzata a pompás sötét azurkék virágokkal érdekes ellentétet képez. Alkotásában s magasságában e növény sokban hasonlít a „Kaiser Wilhelm“ nevű lobéliához. Magról nevelve nem kocsosul el.

Ageratum mexicanum nanum luteum.
— Az alacsony ageratumnak bőrsárgán virágzó válfaja, mely eddig csupán különféle fehér és kék színezetben volt ismeretes. Igen értékes alacsony csoportok beültetéséhez.

Kitüntetés. — Éppen most vesszük a hirt Bulgáriából Filippopolból, hogy hazánkfia Mühle Vilmos temesvári kereskedelmi kertész, az ottani kiállított magvak, virágok és növények után az első díjat: a nagy oklevelet nyerte el. Örömmel üdvözljük e kitüntetést.

Beküldött árjegyzékek.

Lambert & Reiter, Trier, Rheinpreussen. Főárjegyzék gyümölcsfákról és rózsákról az 1892—93-ik évre.

August Bussmer, Geschwenda bei Gräfenroda in Thüringen. Árjegyzék a kertészek által használt fanemű gyártmányokról.

Unglhwary László Czeglédén. Árjegyzék gyümölcsfákról és csemetékről 1892-re.

Praktische Gartenbau-Gesellschaft in Frauendorf, Post Vilshofen in Bayern. Illusztrált árjegyzék 1892—93-ra.

W. J. Koschwanetz Miltenberg am Main. Árjegyzék gyümölcsfákról, bogycsücskerjéről és rózsákról az 1892—93-ik évre.

Mühle Vilmos Temesvár, mag- és növénykereskedés. Újdonságok 1893-ra.

A. F. Walter in Grosskuchel bei Prag. Árjegyzék virághagymákról, vetemény magvakról, fákról, növényekről stb. 1892. őszre. Főárjegyzék gyümölcs- és díszfákról, bokrokról, fenyvekről, rózsákról, kaméliákról, azaleákról stb. 1892. őszre.

Haage & Schmidt in Erfurt. Árjegyzék újdonságok magvairól 1893-ra.

Novotarsky A. és fia Pécsent, Nepomuk-utca. Őszi ajánlatok 1892-re. 41-ik évfolyam.

Jh. Pernet-Ducher, Monplaisir-Lyon, Route d'Heyrieux 114. Név- és árjegyzék. 1892. október.

Wilhelm Leid in Arnstadt bei Erfurt. *Myosotis alpestris* „Juwel“, újdonsági ajánlat.

J. C. Schmidt in Erfurt. Legutóbbi újdonságok jegyzéke. Fali aquariumok, képes árjegyzék a karácsonyfa tartozékairól.

U j r ó z s a f a j o k.

Antoine Gaunet. Thea, Reboul. — Erős növekedésű bokra alacsony marad, hajtásai fiatal korban pirosas bronz-színűek, lombzata fényes sötétzöld. Virágja igen nagy, jól telt, jól felnyíló, rezes fakórózsaszínű, rózsással árnyékol; virágszirmai szélesek, illatozók. Eredete ismeretlen. (Franciaország.)

Baronne Jean-Baptiste de Morand. Thea, Vve. Schwartz. — Bokra erőteljes növésű; virágja nagy, hosszú virágkocsánon ül, sárgás testszín-fehér, igen gyengéd ró-

zsaszínnel elfutódva, a szegyek sárgák. Eredete ismeretlen. (Franciaország.)

Erzherzog Franz Ferdinand. Thea, Soupert-Notting. — A növény erős fejlődésű; virágja nagy, telt, serlegalakú, külső virágszirmai kiszélesedettek, barackpiros színű, alapjában sárga, belső szirmai pünkösdi-rózsá alakulag rendezvék, hajnalpirosak, közepén pecsétviasz-pirosak aranyos tükörrel; hátsó lapja néha csikosan magenta-piros; igen illatos. Adéle Jougant × Adrienne Chrsitophle. (Luxemburg.)

Grossherzogin Louise von Baden. Thea, Welter. — Virágja nagy, telt, nemes alkotású, szép fehéres sárga, közepében sötétsárga, valódi theaillattal. Bokra erős növekedésű, alacsony cserjés, rendkívül dúsz virágzatú. Állítólag kitűnő edényes rózsza a hajtására. Belle Lyonnaise × Sunset (Németország.)

León XIII. Thea, Soupert-Notting. — Igen erős fejlődésű bokor, lombozata szép, sűrű; virágja nagy, telt, virágszirmai nagyok, jól lekerekítve, bimbója megnyult mint a Niphetos-nál, színe fehér, világos-sárgával árnyékolva, közepén világos agyagsárga. Anna Olivier × Earl of Eldon. (Luxemburg.)

Léonie Osterrieth. Thea, Soupert-Notting. — A növény erős növekedésű, lombozata világos-zöld; virágja nagy, telt, 5–6-ával egy ernyőben, serlegalakú, fényes porcellánfehér, közepén igen gyengéd sárgával elmosódva, kellemesen illatozó, dúsz virágzattal. Sylphide × Mad. Bravy. (Luxemburg.)

Mad. Catherine Fontaine. Thea, Liabaud. — Bokra nagyon erős növekedésű. Virágja nagy, íélig telt, tejfölszínű sárga, bimbója megnyult, sötét rózsaszínnel csikolt. Mint magoncza, a Marie Van Houtte thearózsáról származik. (Franciaország.)

Mad. Freulon. Thea, Moreau-Robert. — A bokor erőteljes fejlődésű, de nem kuszó; szép lombozata fényes zöld. Virágja nagy, csaknem telt, szép fehér, gyengéd rózsaszínnel elfutódva. Igen illatos és gazdagon virágzik. Eredete ismeretlen. (Franciaország.)

Mad. la Baronne Berge. Thea, Pernet p. — A növény erőteljes fejlődésű, feltűnően egyenes hajtásokkal; virágja nagy, vagy középnagy, a virágszirmok szegélye mintegy felényire élénk rózsaszínű, közepén világos-sárga; igen illatos és gazdagon virágzik. Eredete ismeretlen. (Franciaország.)

Mad. Louis Gaillard. Thea, Liabaud. Bokra erőteljes növekedésű erős ágakkal és terjedelmes lombozattal. Virágja nagy, telt, fehér, sárgásan elmosódott. A Mad. Bérard-

tól származik, de nem oly hosszú növésű. (Franciaország.)

Madelaine Guillaumez. Thea, Bonnaire. — Az egyenes hajtásoktól képezett bokor erős növésű. Virágja középnagy vagy nagy, erős kocsánon, gömbösen alkotott, szép fehér, közepe felé fakórózsaszínű narancsszínnel elmosódva. Igen gazdagon virágzik. Egy ki nem adott rózsától ered, párosítva a Sombreuil thearózsával. Roszul sikerült ábráját a Journal des Roses ez évi 9-ik füzetében hozta. (Franciaország.)

Mlle. Marguerite Preslier. Thea, Ducher fils. — Bokra erős növésű, lombozata világos-zöld; virágja nagy, csaknem telt, könnyen felnyílik, világos rózsaszínű, barackpirossal keverve, belül gyengéd sárgás; hátsó lapja a szirmoknak fehéres. Igen kemény, dusan nyíló faj, eredete ismeretlen. (Franciaország.)

Mons. Pierre Mercadier. Thea, J. Ducher fils. — Virágja igen nagy, igen telt, tejfölsárga színezettel, belsejében néha rezes színű, virágszirmai fakórózsaszínnel szegélyezettek. A bokor kissé alacsonyabb küllemű, igen gazdagon virágzik. Comtesse de Nadaillac × Mad. Chédane Guinoisseau. (Franciaország.)

Seur Severin. Thea, Reboul. — Alacsony, de erőteljesen növekedő bokor, melynek hajtásai szilárdak és merevek, lombozata üvegfényesen mázos. Virágja nagy, telt, ezüstösen fehér, a közepén kénsárga, virágszirmai igen kiszélesedettek, a közepén levők finoman rojtosak. Igen gazdagon virágzó válfaj, de eredete ismeretlen. (Franciaország.)

Therese Welter. Thea, Welter. — Virágja szép fakó test-rózsaszínű, bimbójától megnyult; könnyedén telt, de teltebb mint a Safrano. Növése zömök, bokra gazdagon virágzik és szakadatlanul remontál. A Safrano magoncza. (Németország.)

Mad. Charles Boutmy. Thea-hybr. Vignerons fils. — A bokor igen jó növekedésű, szép lombozata világos-zöld; virágja igen nagy, telt, serlegalakú, igen szép, töké-

letes alkotással és szép magatartással, test-rózsaszínü, elvirításkor gyengéd rózsaszínü. Eredete ismeretlen. (Franciaország.)

Mad. Emile Metz. Thea-hybr., Sou-pert-Notting. — Bokra erős növekedésü; virágja igen nagy, telt, külső szirmai kiszélesedettek s úgy vannak alkotva, mint az ismeretes Malmaisonnál; színe ezüstösen fehér, közepében gyengéd karminszínü, néha sárgás, hátsó lapja világos selymes rózsaszínü. Mad. Loeben-Sels × La Tulipe. (Luxemburg.)

Michel Buchner. Thea-hybr., Sou-pert-Notting. — Erős növekedésü bokor; virágja igen nagy, telt, zsindeyesen alkotott, serlegalaku, pompás világos téglás-rózsaszínü, gyengéd test-rózsaszínnel elárasztva. Sylphide × Antoine Mermet. (Luxemburg.)

Paul Marot. Thea-hybr., Bonnaire. — A növény erős fejlődésü, igen erős hajtásokkal és pompás lombozattal. Virágja nagy, telt, igen szép tiszta chinai rózsaszínü. Bimbói csinosan megnyultak. Baronne A. de Rothschild × Souv. de Victor Hugo. (Franciaország.)

Filius Strassheim. Polyantha, Sou-pert-Notting. — Alacsony termetü bokor sűrűn elágazódva; virágja kicsiny, rendkívül szépen, zsindeyesen alkotott mint egy Zinnia, külső szirmai ezüstösek, igen gyengéd sárgás rózsaszínnel árnyékolva, a közepen agyachromsárgán színezve. Mignonette × Mad. de Aoust. (Luxemburg.)

Mlle. Pauline Nodet. Polyantha, Vve. Schwartz. — Bokra erőteljes, csinos lombozata jól kifejezett; virágja nagy ezen fajtában, hosszasan megnyult virágszirmai a közepén ziláltak; színe különféle kénsárga és rezes-sárga, a szélek felé tejfölfehéren kivilágosodva. Igen gazdagon virágzó, szegélyekhez alkalmas alacsony rózsza. Eredete ismeretlen. (Franciaország.)

Petite Léonie. Polyantha, Sou-pert-Notting. — Alacsony termetü igen sűrű bokor; virágja kicsiny, telt, igen szépen zsindeyezett, külső virágszirmai porcellánfehérek, gyengéd rózsaszínnel előntve, a közepén

karmin-lakk színü, fénylő. Mignonette × Duke of Connaught. (Luxemburg.)

Princesse Elisabeth Lancellotti. Polyantha, Sou-pert-Notting. — A bokor és a lombzat hasonló a Clotilde Sou-pert-éhez; virágja nagy, telt, laposan alkotott, virágzata ernyőben áll; színe fehéres sárga, közepén kanári-sárga; igen illatos és szerföltt gazdag virágzatu. Mignonette × William Allen Richardson. (Luxemburg.) Jól remontáló rózsza.

Mons. Cordeau. Bourbon, Moreau-Robert. — Bokra igen erős fejlődésü, vastag hajtásai jól felfegyverezettek. Virágja igen nagy, telt, könnyen és tökéletesen felnyílik, gömbös alkotású, élénk karminpiros, czinóberpirossal árnyékol, kellemesen illatozó és dús virágzatu. Eredete ismeretlen. (Franciaország.)

Claude Jacquet. Remont. hybr., Liabaud. — Az igen erős növekedésü bokor egyenes sima hajtásokból áll, melyek kevés apró tüskékkal vannak fegyverezve; sűrű lombozata szép szürkés-zöld levelek által képeztetik. Virágja igen nagy, telt, bomba-alaku, skarlátpiros, gyengén árnyékol. (Franciaország.)

Mad. Henri Perrin. Remont. hybr., Vve. Schwartz. — Bokra erős növéssü, sűrű lombozata hullámos. Virágja nagy, tökéletes alkotású, élénk lilás karminpiros, külső virágszirmai szélesek és öblösek, a belsők ziláltak, néha tiszta fehéren vonalozottak s mindig élénk ezüst-rózsaszínnel szegélyezettek, a szegék sárgásak. Eredete ismeretlen. (Franciaország.)

Mad. Louis Ricart. Remont. hybr., Duboc fils. — Erősen növekedő bokor kissé meghosszabbodott hajtásokkal, melyek rózsaszínü, csaknem egyenes tüskékkal fegyverezettek. Lombozata öt levélből áll, melyek petédedek s csúcaikon visszagyöngyölnének. Melléklevelek hiányoznak, bimbója vastag, egyesével, rövid erős kocsánon ül. Virágja nagy, jól telt, szirmai kiszélesedettek, visszahajlók, szép halvány rózsaszínüek, a közepén élénkebbek, illatosak. Eredete ismeretlen. (Franciaország.)

Mad. Vignat. Remont. hybr., Liabaud. — Bokra igen erőteljes, egyenes hajtásokkal, mely csak gyéren vannak fegyverezve; lombozata sárgás-zöld; virágja igen nagy, telt, szép gyengéd rózsaszínű, néha élénk rózsaszínű. A régi De la Reine rózsától származik. (Franciaország.)

Souvenir de Mons. Poncet. Remont. hybr., Pernet p. — Bokra erőteljes, lombozata szép sötét-zöld, hajtásai igen sűrűn vannak fegyverezve. Virágja nagy, csaknem telt, szép világos rózsaszínű, rendkívül illatos és szabadon remontáló. Eredete nincsen közölve, bár a tenyésztő a rózsának „Portland Perpétuel” sajátosságos csoportelnevezést ad; minthogy azonban a portland-rózsák is a Gallicae csoporthoz tartoznak, a rózsá-

sem más egy közönséges remontáns rózsánál. (Franciaország.)

Souvenir du Docteur Payen. Remont. hybr., Vigneron-fils. Az erőteljes bokor igen gazdag virágzatú. Virágja nagy, telt, jól alkotott, szép magatartású, élénk piros színű, kissé bársonyos. Az Ecclair rózsá magoncza. (Franciaország.)

Olivet. Multiflora-hybr., Vigneron fils. — Rendkívül erős növekedésű; erős vastag hajtásai kúszók, igen szép lombozata sötét-zöld. Virágja első rendű nagysággal bir, telt, laposan alkotott, jó tartással igen világos pirosszínű, közepén valamivel sötétebb. Egyszer virágozik. De la Grifferaie × Mad. Baron Veillard. (Franciaország.)

Irodalmi szemle.

Tableau analytique des Roses européennes. Az európai rózsafajok meghatározása. Irtá François Crépin. A kir. belga növénytanai társulat f. é. május 1-én tartott gyűlésének jelentéséből külön lenyomatban: Tome XXXI, deuxième partie, pp. 66—92. — Fölötte fontos, irodalmilag és gyakorlatilag igen értékes munka s különösen azoknak ajánlható, kik a rózsával botanikailag is foglalkoznak. A füzetkét megkeresésre a belga kir. növénytanai társulat küldi meg Brüsszelből.

Herbarium. Növények gyűjtésére szolgáló s tanulók számára egybeállított mappa, következő tartalommal: 100 levél erős papír növények felerősítésére, 28 levél a legfontosabb növényesaládok czimfeliratával; körülbelül 480 darab nyomtatott czimtábla; mézgával bekent csikok a növények felerősítésére s utasítás a herbárium használatára. Összeállította Jos. Mik, cs. kir. gymn. tanár. Az igen díszesen kiállított mappa nagysága 24—35 cm. Kapható Bécsben, A. Pichler's Wittwe und Sohn kiadó-számban. Ára 1 ffr 80 kr.

Unsere Getreidearten und Feldblumen. Leírása és meghatározása gabonaféléinknek, valamint táblázatos leírása a szántóföldeken előforduló gyomféléknek, irtá Dr. B. Plüß. Számos fametszettel. 12ⁿ zsebalakú, 114 lappal. Díszesen kötve, bőrtánczatban, gazdag táblanyomással 78 kr.-ért szereshető be a Herder-Éle könyvkiadóvállalattól Freiburgban.

Officielle Ausstellungs-Zeitung. Az imént megtartott kölni kertészeti kiállítás hivatalos közlönye, melyet f. é. november 10—13-án négy számban osztattott ki a kölni kertészeti egyesület díjtanul a kiállítást látogatók közt. Szerkesztette Jean Dietz Kölnben. Ez ismertető

hirlap felsorolta a kiállított tárgyakat egyenkint s így a látogatóknak egyszersmind szívesen fogadott kalauzul is szolgált s a mi fő, díjtanul lett kiosztva. Ezt az eljárást melegen ajánlhatjuk honi kiállításaink rendezőinek is a figyelmébe.

Abreisskalender für Blumen- und Gemüse-, Obstgarten-, Feld- und Zimmerkultur, auf das Jahr 1893. — Igen czélszerű fali naptár az 1893-ik évre. Az egyes naponként letépendő lapok hátsó fölületén hasznos útmutatásokat találunk a mindennapi háztartás számára. Ezen kívül a hétfő és kedd a virág- és szobakertészet, a szerda és csütörtök a konyhakertészet, a péntek és szombat a gyümölcskertészet köréből hoz hasznos tudnivalókat, míg a vasárnap ismétli az összes heti teendőket. Ellenkezőleg más naptárakkal, ez a fali naptár sem reklámokat, sem a kiadó czég ajánlatait nem foglalja magában, igen tisztán van nyomtatva, csinos kiállítású s minden szobának díszére válik. Kiadja F. C. Heinemann Erfurtban. Ára 1 márka 60 kr.

Abreisskalender von J. C. Schmidt in Erfurt. — Különösen kertészeknek ajánlható csinos és olcsó fali blokknaplár, mely a naponkiut leszakítandó keletlapok hátsó felén naponkiut a következő kérdésekre ad feleleteket: Mi a teendő ma a diszkertben, a gyümölcsösben, a konyhakertben, az előkertben, az ablakban levő virágoknál, a virágasztalnál, a mezőn s egyáltalában a házában és udvarban? Ezek a feleletek illusztrálva is vannak s meg kell vallanunk, néhol igen sikerültek is. A díszes kiállítású fali naptárt a nevezett czég 40 kr. beküldése mellett postán és bérmentve küldi meg.

DEÁK FERENCZ EMLÉKE. Perotti, 1892.

Nyom. Grund V. utócai Budapesten.

Rózsa-Ujság Pécs-Szabolcson.

